

РЕЛІГІЙНІ ЗМІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЧАСТИНА СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

«Спочатку було Слово». Церковнослужителі вміли і вміють цінувати слово, розуміють значення слова друкованого і слова написаного, мовленого і почутого. Часи риторів і декламаторів Стародавньої Греції та Стародавнього Рима не канули у вічність. Просто сьогодні вони доповнилися знавцями Інтернету та теле- радіоефірів, фаховими журналістами і парниками, це б то фахівцями, які знають технології і вміють ними користуватись. Однак в основі всього залишається *слово*.

Церква, як організація і як суспільний інститут, є однією з найбільш інтегрованих у сучасний інформаційний простір структур. Нині вже не новина священнослужителі як теле- і радіо ведучі, як учасники теле- і радіо ефірів, Інтернет форумів. Звичним явищем стали релігійні газети та Інтернет-сайти. Сучасне суспільство все більше стає інформаційним суспільством, уявити його без новітніх інформаційних технологій вже неможливо.

Структурно релігійні ЗМІ можна поділити на три групи. Перша група - Інтернет сайти. Тут маємо чітку тенденцію до зростання як чисельності самих порталів, так і їх відвідувачів, на додачу до можливості розповсюджувати й отримувати потрібну інформацію з будь-якої частини світу, з будь-якої релігійної тематики. Друга група - друковані засоби масової інформації: газети, журнали, вісники, бюлетені та ін. Ця група продовжує розвиватися, оскільки ще далеко не скрізь і далеко не у всіх є комп'ютери, а не те, щоб був Інтернет. Та й інформація, прочитана на моніторі і прочитана в друкованому вигляді різняться в сприйнятті. Третя група - телебачення і радіомовлення.

Пошук необхідної інформації про ту чи іншу релігію в Інтернеті - річ доволі непроста. Адже структура релігійного Інтернету, для необізнаного з його особливостями, є наразі досить складною. Чисельність конфесійних ресурсів зростає постійно, не кажучи вже про появу нових релігійних напрямків. Відтак, пошук ускладнюється. Проте більшість релігійних Інтернет-ресурсів можна поділити на кілька груп. Передусім, це - офіційні сайти релігійних течій і напрямів. Вони різні за манерою подачі інформації, за своєю структурою і, звісно, за дизайном. Проте, є чимало і спільних рис. По-перше, обов'язково подається офіційна точка зору на те, що відбувається в церкві і довкола неї. По-друге, має місце оперативна інформація про події церковного життя та світська інформація, що має хоч би якесь дотичне відношення до конфесії. По-третє, розвивається структура релігійного напрямку (громади, органи управління etc.). По-четверте, пропагуються основи віровчень. По-п'яте, подеколи подаються значною мірою заангажовані коментарі про життя дружніх і не зовсім дружніх церков. По-шосте, наявна контактна інформація, інформація про релігійних чільників. По-сьоме, інформується про розсилку новин.

Наступна група - це сайти релігійних прес-служб. Структурно вони не відрізняються від офіційних. Проте, зазвичай, подають більш розгорнуту інформацію про конфесійне і довколоконфесійне життя, містять коментарі, які з певних причин не можуть бути розміщені на офіційних сайтах. На відміну від офіційних сайтів, що відображають офіційну позицію, вони виконують роль своєрідного медійного буфера між церквою та зовнішнім світом.

Ще одна група - це напівофіційні або, якщо точніше, неофіційні сайти. Вони не є суто винаходом релігійних медійників, проте використовуються ними і доволі успішно. Їх засновниками є або окремі релігійні громади, або громадські організації, або ж взагалі фізичні особи. Ось їх вже можна використовувати, в разі необхідності, для ведення інформаційних бойових дій. Враховуючи далеко не прості релігійні взаємовіносини, їх взаємопереплетіння з міждержавними, геополітичними та етнонаціональними інтересами, постійно існуючі джерела напруженості та бойових дій (зпричинені, непоодинокі,

релігійно-етнічними конфліктами) то простір для їх діяльності видається безмежним. У разі будь-яких проблемних ситуацій офіційна позиція конфесії (релігійної організації) чітка і зрозуміла. Сайт не має жодного відношення до нас, а висловлені там погляди є суто приватною позицією автора публікації (можливі варіації: редактора сайту, його засновників etc.). Доволі показовою в цьому плані є ситуація довкола „Обращения клириков Одесской епархии к Блаженнейшему Митрополиту Владимиру (копии: Святейшему Патриарху Московскому и всея Руси Алексию II и Высокопреосвященнейшему Митрополиту Одесскому и Измаильскому Агафангелу)”. Поміж всього іншого, в Зверненні йдеться про матеріали, що подаються на сайті „Православіє в Україні” (адреса <http://orthodoxy.org.ua>) та низки звинувачень на адресу Олександра (Драбинка) - єпископа Переяслав-Хмельницького, вікарія Київської Митрополії Української Православної Церкви, головного редактора офіційного веб-сайту Української Православної Церкви (<http://orthodox.org.ua>). Владика Олександр дав відповідь авторам і подав на розгляд Священного Синоду Української Православної Церкви, що відбувся 18 квітня 2008 року, „Репорт относительно так называемого „Обращения клириков Одесской епархии”. В ньому, зокрема, сказано:

”Ранее я уже обстоятельно и аргументировано отвечал на данные обвинения, однако позволю себе еще раз кратко ответить на них по сути.

1. Мои обвинители совершили, надеюсь, ненамеренный подлог, приняв одно электронное СМИ за другое. А именно, существует официальный сайт Украинской Православной Церкви, находящийся в сети Интернет по адресу <http://www.orthodox.org.ua/>, главным редактором которого я являюсь по благословению Предстоятеля УПЦ. Также существует портал «Православіє Україні», находящийся по адресу <http://orthodoxy.org.ua> – который официальным органом не является и за публикации которого несет ответственность его главный редактор священник Андрей Дудченко. Более того, как следует из **принципов редакционной политики портала**, он «не является официальным церковным изданием», а «Предстоятель и другие официальные церковные лица не несут ответственности за публикации портала»”.

Практика подібного структурування порталів не є набутком винятково якоїсь однієї конфесії чи релігійної структури. Потроху така практика стає майже правилом. Тому людині, необізнаній з нюансами конфесійного сайтотворення, і нелегко знайти потрібну інформацію. І ось тут стають у нагоді міжконфесійні сайти, де будь-хто може відшукати необхідне, не переглядаючи при цьому десятки, а той сотні порталів і тим самим зекономивши дорогоцінний час. Однак, кваліфікованих, якісно зроблених, зі своєчасно поновлюваними новинами і до того ж незаангажованих міжконфесійних сайтів в глобальній світовій мережі вкрай мало. В українському Інтернет просторі, по-суті, є лише РІСУ. На жаль. Адже один, навіть найкращий сайт, навіть за наявності фінансової та медійної спроможності не може охопити всі аспекти конфесійного та міжконфесійного життя, державно-конфесійних відносин в державі і в окремих регіонах України. Крім того, завжди потрібна оперативна інформація про релігійне життя в світі та аналіз її впливу на український релігійний соціум. Подібна ситуація помножена на стало зростаючу мережу релігійних організацій України, все більшу активізацію конфесійного життя, стали залучення церков до громадсько-політичного життя, а державних і громадських чільників до вирішення міжконфесійних питань, призводить до необхідності створення за державної підтримки щонайменше одного сайту цілковито зосередженого на висвітленні релігійного життя держави, подачі неупереджених матеріалів, аналізі поточної ситуації, своєчасній публікації офіційної державної позиції з тих чи інших питань державно-конфесійних відносин.

Друковані релігійні ЗМІ значно поступаються електронним за оперативністю подачі інформації, хоча й мають низку своїх переваг. По-перше, більш стала аудиторія. По-друге, зручніші у сприйнятті, адже для цього непотрібна оргтехніка, а лише вміння читати. Найпоширенішими недоліками багатьох друкованих релігійних видань є:

використання паперу низької якості, занадто малих розмірів шрифтів, застарілі новини, занадто велика частка передруків з Інтернету. Сама структура друкованої релігійної періодики є подібною до структури релігійного Інтернету: офіційні видання; видання прес-служб; неофіційні видання.

Релігійне телебачення і радіомовлення - не надто поширене явище. Пов'язано це передусім з вкрай значними фінансовими витратами на створення таких медійних проєктів. В українському ефірі більш поширені регулярні конфесійні передачі, проповіді, трансляції в прямих ефірах релігійних служб, заходів за участі церковних першоієрархів.

Варто відзначити, що поступове чисельне зростання релігійних ЗМІ супроводжується зростанням і якісним, хоча й не таким швидким, як хотілось би. Адаже релігійним медіа потрібно висвітлювати релігійну тематику із врахуванням: по-перше, релігійних догматів; по-друге, подавати інформацію адаптовану і придатну для сприйняття не лише вірними цієї релігії, але й тими, хто просто цікавиться релігійним життям.

І. ПАХОМОВ (Біла Церква)

РЕЛІГІЙНІСТЬ ЗАСУДЖЕНИХ-РЕЦИДИВІСТІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

За нинішніх умов переходу суспільства від світогляду модерну до світогляду постмодерну неминуче змінюється релігійність людей. Безумовно, це стосується і засуджених до позбавлення волі як частини українського соціуму. Криміналізація суспільства не сприяє зменшенню рівня злочинності, тому кількість засуджених до позбавлення волі не зменшується. Серед них більше половини (біля 80 тис. осіб) складають засуджені-рецидивісти. Пенітенціарна практика показала, що переважна більшість з них мають кримінальні, психологічні, педагогічні, моральні та медичні відхилення. Тому, на думку працівників установ виконання покарань, це найскладніша категорія засуджених, які негативно ставляться до будь-яких форм і методів виховної роботи, особливо до морального виховання [Скоков С.І. особливості вивчення особистості рецидивістів та попередження повторної злочинності // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. – Вип..1. – К., 1998].

Одним з напрямів морального виховання засуджених є формування у них релігійних цінностей, насамперед християнських. Така робота була розпочата християнською церквою вже в I ст. У IV ст., коли християнська церква стала державною, ця робота стала обов'язком духовенства. Питання про духовну роботу із засудженими неодноразово розглядалися на Вселенських церковних соборах, але у середньовіччя увага до проблем засуджених з боку католицького духовенства значно зменшилася у зв'язку із введенням інквізиції. Лише у XVI ст. духовно-просвітницька робота з боку католицької та протестантської церков була поновлена. Тому у кожному рішенні майже всіх міжнародних тюремних конгресів, які почали проводитися з 1845 р., зазначалося на необхідності духовного відродження засуджених і співпраці з релігійними організаціями.

Досить значний досвід взаємодії церкви і пенітенціарної системи має і Україна. Починаючи з XI ст. Православна Церква надавала засудженим духовну підтримку, а у XIX ст. у кожній українській в'язниці був священник, який займався духовним вихованням в'язнів та співробітників. Після 1917 року взаємодія установ виконання покарань з релігійними організаціями була припинена і знов розпочалася лише на початку 1990-х років. Ця взаємодія базується на ряді нормативно-правових актів, як міжнародних (Європейські в'язничні правила, Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями та інші), так і українських (Закон «Про свободу совісті та